

P O L J E

Mesec september je čas setve ozimnih žit. Najprej sejemo rž in ječmen, in sicer v višjih legah z ostrejšo jesenjo že okoli 15. septembra, v nizkih legah s toplo jesenjo pa še vse do konca septembra. Proti koncu septembra sejemo tudi že pšenico, v nižinah in v vinorodnih krajih pa lahko še pozneje. V splošnem je zgodnja setev ozimin boljša kakor pozna, ker pride žito v zimo dosti močno in laže prenese zimski mraz. Nasprotno pa tudi prezgodnja setev, zlasti v toplejših krajih, nikakor ni priporočljiva, ker je žito v mokrih zimah in kadar pade veliko snega, močno trpi od snežne plesni.

Še prej kakor žito sejemo oljno repico, in sicer že zadnje dni avgusta in v začetku septembra. Posejana mora biti vsaj do 15. septembra. Sejemo jo po detelji, lucerni, grašici, krmski zmesi in po prosu. Zemljo zanjo moramo skrbno obdelati, da je kolikor mogoče lepo pripravljena. Pognojimo ji s hlevskim gnojem in kostno moko. Zadnje damo 300—500 kg poleg hlevskega gnoja, ako pa s hlevskim gnojem nič ne gnojimo, n. pr. po detelji ali lucerni, pa 500—700 kg. Najbolje je, če jo sejemo s strojem v 30—40 cm široke vrste. Tedaj porabimo 8—10 kg, ako jo sejemo z roko pa 10—12 kg na 1 ha. Seme ne sme priti globlje v zemljo kakor 2 cm. Kmetovalci bodo dobili seme pri svoji občini in bodo o tem pravočasno obveščeni. Setev repice je obvezna, kakor je bilo že objavljeno v Kmetijskih novicah in v dnevnem časopisu. Zato se kmetovalci ponovno opozarjajo, da natančno prečitajo tozadevne predpise in pripravijo v ta namen potrebno površino zemlje ter seme, ko bo prispelo, takoj prevzamejo in posejejo.

V septembru tudi že spravljamo prve jesenske pridelke, predvsem fižol in krompir. Letos bomo spravljali tudi sončnice. Če ni nevarnosti pred ptiči, jih pustimo, da popolnoma dozore. Nato jim porežemo glavice, ki jih na pripravnem prostoru posušimo. Glavice le plitvo razprostremo, da se ne ugrejejo. Ko se osuše, jih oluzimo ali otepemo, nato pa sušimo še seme tako dolgo, da je popolnoma suho. Sprva ga razgrnemo čisto plitvo in vsak dan premešamo. Sele pozneje ga lahko denemo nekoliko

bolj na debelo. Ko je suho, ga spravimo na popolnoma suh in zračen prostor, dokler ga ne oddamo v predelavo za olje.

Odbira krompirja za seme

V navodilih za pridelovanje zdravega in rodovitnega semenskega krompirja smo v naši prilogi opozarjali, da je treba med rastjo našade večkrat pregledovati in zaznamovati s količki močne, zdrave in bujne grmušlje.

Jesení je pri izkopavanju treba določiti, kateri izmed zaznamovanih grmušljev so bolj rodovitni. Pri tem ravnajte takole:

Pridelek vsake zaznamovane rastline daj na poseben kupček in stehaj vsakega posebej. H kupčku daj listek z napisano težo. Recimo, da imate zaznamovanih 40 grmušljev, ki jih morate posebej izkopati in stehajati pridelek vsakega posebej. V pridelku boste opazili večje razlike. Najmanjši kupček bo morda tehtal samo četrtilogram, največji pa trikrat toliko. Če seštejete posamezne pridelke, dobite recimo 22 kg. Povprečna teža enega grmušlja znaša $22 : 40 = 0,55$ kg. Tako izračunana teža naj bo merilo za nadaljnje delo. Vse kupčke, ki so v našem primeru lažji od 0,55 kg, je izločiti, vse drugo pa, katerih pridelek znaša več, kot povprečno (v našem primeru več kot 0,55 kg), daš skupaj in shraniš za razmnoževanje v naslednjem letu.

Tudi izmed dosti težkih kupčkov je treba izločiti one, ki imajo veliko drobiža ter gnilih ali nepravilno razvitih gomoljev. Izločiti ne smemo posameznih drobnih in gnilih gomoljev, ampak pridelek takega grmušlja v celoti. Z izločenim pridelkom je ravnati, kot da ti grmušlji sploh niso bili zaznamovani.

Tako odbrani pridelek je treba naslednje leto saditi posebej in odbirati ravno tako med letom in jeseni, kakor prvo leto. Ves postopek je treba ponoviti še tretje leto.

Ta način odbire, ki ga imenujemo selekcija v masi, je enostaven pa tudi nepopolen. Ne vemo ali so res vsi gomolji rodovitni in še manj, če so vsi primerno odporni proti boleznim.

Boljši je drugi način, ki ga imenujemo individualna selekcija. Pa tem načinu je

treba pridelek vsakega grmušlja shraniti posebej in saditi v naslednjem letu ločeno. V nekaj letih se šele pokaže, katero potomstvo je bolj rodovitno, bolj zdravo in odporno. Potomstvo vseh ostalih grmušljev je treba v celoti izločiti iz nadaljnje od-bire. Treba je voditi posebne spiske, kjer so vpisani vsi podatki, ki po več letih pridejo v poštev za končno presojo. Tako je važno vedeti, koliko je bilo gomoljev pod posameznimi grmušlji, koliko so tehtali vsi skupaj, koliko od teh je bilo drobnih (iz-

pod 30 gramov) in koliko od teh je bilo gnilih. Tudi opažanja med rastjo je treba vpisovati. Važno je za končno presojo, ali je bila rastlina bujna, lepo zelena, katera bolezen jo je napadla in kdaj, število ste-bele itd.

Individualna selekcija da precej posla, nudi pa tudi dosti prijetnih ur onemu, ki se teja posla loti z veseljem in ljubeznijo. Delo pa ne bo zastoj, saj bo na ta način pridelano seme z večjim pridelkom bogato poplačalo ves čas in trud. -s.

ŽIVINOREJA

Kakor smo letos imeli težave s spravilom sena in je zaradi deževja pridelek tudi kakovostno bolj slab, tako je lepo sončno vreme v avgustu omogočilo vsem, da so lahko vsi spravili otavo o pravem času. Pridelek otave je kakovostno in tudi po množini letos prav zadovoljiv. Vsak kmet je vesel, ko spravlja sedaj zadnjo lepo dišečo zeleno otavo domov, ker bo imel vsaj dobro otavo za svojo živino in ne bo imel skrbi, kako bo preživel svoje živali. Čim bo zadnja otava pospravljena, kar mora biti vsaj do Malega Šmarna, naj se prične splosna paša, na katero naša živina že težko čaka. Paša naj bo sedaj glavna hrana ter štedimo najboljše seno in otavo za zimo. V hlevu pokladajmo le slabše seno in nekaj slame, da iz živine ne bo preveč lilo. Da preprečimo preveč hlastno požiranje mlade rosne trave in detelje in da preprečimo napenjanje, pokladajmo že pred izpustom na pašo nekaj suhe krme, da živali ne pridejo prav prestrašene na mlado pašo. Dalje pregledajmo še enkrat silosne jame za kisanje krme ter jih sedaj, če je potrebno, še popravimo ter počistimo in pripravimo vse, da jih bomo lahko takoj napolnili s primernimi jesenskimi pridelki in listjem od okopavin.

Prašiče, ki so namenjeni za zakolj takom zime, bomo proti koncu meseca zaprli v svinjak in jih začeli že boljše krmili. Poleg surove krme bomo začeli svinjam za pitanje pokladati tudi že nekaj kuhane krme, zlasti drobnega in objedenega krompirja in drugih okopavin. Ostale prašiče, ki so namenjeni za plemo, ali dalno rejo, hranimo še dalje s surovo krmo, zlasti s pašo in štedimo še krompir in peso za zimsko krmiljenje.

Pregledajmo in izločimo piščance, ki ne odgovarjajo za plemo. Dobre petelinčke, zlasti čistokrvne živali štajerke oddajmo drugim za plemo, ki jih še nimajo, ali pa jih potrebujejo za osvežitev krvi. Stare kokoši nad tri leta izločimo ter jih nadome-stimo z jarkocami.

Reja prašičev

V zadnji številki »Gospodarja« smo poudarili, da dosežemo najbolj naraven, najhitrejši in najcenejši razvoj in rast prašičev na dobrem pašniku. Vendar se kljub temu večina naših svinjerejcev ne poslužuje paše. V današnjih razmerah nujno priporočajo pašo v Nemčiji in povsod po naprednih deželah. Bilo bi želiti, da bi spuščali prašiče na pašo tudi pri nas. S tem, da bi poleti in v jeseni prašiče pasli, bi prihranili mnogo krompirja in drugih krmil, katera bi prihranili za pitanje in preživiljanje plemenskih živali čez zimo. Uspeh celoletne paše prašičev bi bil ta, da bi vsako gospodarstvo na primer moglo zrediti pet prašičev namesto treh itd. sorazmerno z velikostjo kmetije.

V kolikor pa prašičev ne bomo spuščali na pašo, jim bomo dajali preko poletja v svinjstvih čim več zelene krme, tako da jih bomo vsaj večji del vzredili s travo, še bolje z lucerno ali deteljo. Da bo pa uspeh naše reje večji in da bomo ohranili prašiče zdrave, jim moramo urediti tekališča. Po možnosti dajmo v tekališča vode, da ne bomo prašičev skozi vse poletje zapirali v svinjake. Za take prašiče se pač ne smemo čuditi, če bodo obolevali na različnih boleznih, ker jim ne damo svežega zraka in sončne svetlobe, ki sta najboljša zaščitnika proti mnogovrstnim boleznim svinj.

Naše vzrejanje prašičev mora biti usmerjeno v to, da bomo dobili v prvem letu starosti velike, široke in dolge prašiče s čvrstimi kratkimi nogami; kajti na ozkem kratkem hrbtu, na ozkih prsih, na dolgih nogah se nikdar ne more razviti ne meso niti dovolj masti. Da pa moremo doseči že v prvem letu starosti neko določeno težo prašičev, ne smemo zanemariti pujskov v rani mladosti. Ako jih ne hranimo izdatno v prvi mladosti, ne bomo mogli teja nikdar nadoknaditi. V mladosti namreč delajo prašički meso, in čim starejši so, tem manjšo imajo sposobnost za tvorbo mesa.

Najboljša in najbolj naravna hrana za pujska je staršino mleko. Bolje je dajati doječi svinji več izdatne hrane, da daje do-

volj mleka, kot pa trpiti mlade pujske s še tako izbrano krmo. Celo kravje mleko nima istega sestava kot svinjsko in prve tri tedne moremo pustiti pujske, da se hranijo izključno s starkinim mlekom. Po tretjem tednu jim moremo dodajati poleg starkinega mleka nekaj zdrobljenega ječmena. Tudi dodajanje zdravega kravjega mleka s malo ovsene ali ječmenove moke dobro vpliva na razvoj pujskov. Kasneje preidemo še h krompirju. Sesajo naj pujski 6—10 tednov starosti.

Po odstavitvi bomo krmili pujske z ječmenovim zdrobom, s posnetim kislim kravjim mlekom ali s sirotko. Poleti moramo dati tudi zeleno travo ali deteljo, ker se s tem okropi in razširi želodec in črevesje. Pese do 4. mes. starosti ne smemo dajati, ker povzročajo obolenja v črevesju.

Po četrtem mesecu starosti žro prašički vse in jih moremo krmiti z vsem mogočim. Najbolje pa se preživijo in razvijejo na paši z malim dodatkom ječmena ali vsaj krompirja, v kolikor je za hiter razvoj potrebno. Plemenske živali je treba krmiti malo bolje.

Pitanje prašičev zavisi predvsem od prehrane v mladosti, pasme, telesne gradnje, od prirerjanja hrane, od toplote, dobe pitanja, zdravja itd. V začetku pitanja dajemo manj žita — kuruza je za pitanje najboljša

— pa več druge krme, zlasti krompirja, proti koncu pitanja pa naj dobijo več žita in manj druge krme. Ob pomanjkanju žita ga moremo deloma nadomestiti s krompirjem in otrobi.

Kako izrabljajo prašiči hrano, zavisi precej od prirerjanja hrane. Slabše bodo n, pr. izrabili enostransko hrano kot pa mešanico različnih vrst krmil, ki imajo različen kemični sestav. Tega dejstva se moremo posluževati tudi pri pitanju prašičev na ta način, da pripravimo mešanico od zmlete kuruze (z otrobi vred), buč, korenja, krompirja itd. Take mešanice skupno skuhamo in dobimo za pitanje prašičev zelo dobro hrano, katero bodo prašiči tudi dobro izrabili.

Da bomo imeli v jeseni čim več masti in mesa, moramo torej rediti čim več prašičev, jih v prvih mesecih dobro krmiti ter jim dati tudi možnost gibanja na svežem zraku. Preko poletja jih bomo preživljali po večini z zeleno krmo, v jeseni pa z okopavinami, zlasti korenje in krompir sta dobra za prvi čas pitanja. Da bomo prihranili žito, bomo delali krmske mešanice za pitanje. Morda na ta način ne bomo dosegli največje možno količino masti, vendar bo ta mast boljša in tudi količina ne bi bila dosti večja, ako bi pitali prašiče s samo kuruza.

PRI ČEBELICAH

Ajda je v polnem cvetju. Čebele jo prav pridno obletavajo. Nabero malo, ker je prešuho. Potreben bi bil dež. Če ga ne bo, bodo ostali panji brez zadostne zimske zaloge. Na sladkor naj se nihče ne zanaša. Treba bo čebelne družine združiti, da bomo tako vsaj nekaj rešili.

Po končani ajdovi paši okrog 8. septembra zoži žrela, ker začno čebele stikati za medom povsod. Če se jim posreči vdreti v kak panj, nastane ropanje, ki ga le težko odpravimo.

Kdor ima čebele na paši, naj jih po 8. septembru odpelje na dom ali pa na stalen prostor. Ko se bodo čebele umirile in se bo ozračje ohladilo, je čas, da se lotimo združevanja. Pri tem delu moramo biti neusmiljeni. Boljše je, da vzimimo malo plemenjakov z zadostno zimsko zalogo, kakor pa mnogo panjev, ki nimajo dovolj hrane, ker so sicer vsi zapisani smrti. Vsak količnik praktičen čebelar že itak dobro pozna svoje družine. Zato mu ne bo težko določiti plemenjake. Od vseh bo odbral najmočnejše. Tem odvzemi medišče. Plodišče z vsemi sati postavi na kozico in stehaj! Če potogne tehtnica 18—20 kg, brez kozice, je vse v redu. Če je pre malo, izmenjaj lažje sate s težimi. Če je preveč, zamenjaj težje sate z lažjimi. Če nimaš tehtnice, preceni količino zaloge na oči. Iz plodišča potegni sat za satom. Vsak štirirjaški decimeter na

obeh straneh pokritega satovja tehta 33 kg. To sproti zapisuj! Po pregledu vseh satov sešteji Če dobiš 10—12 kg, je panj dovolj preskrbljen. Kranjiči morajo imeti najmanj 8 kg zimske zaloge. Za pregledovanje panjev porabimo zgodnje dopoldanske ure ali pa slabo, deževno vreme, da zatremo nagon za stikanje.

Ko smo tako pripravili plemenjake, začnemo združevati. Iz ostalih panjev postavimo po vrsti vse sate na kozico in pustimo, da se čebele dobro napijejo medu. Po odstranitvi matice ometemo čebele v medišče plemenjakov, ki smo jih določili za prezimovanje. Ker so čebele site, jih bo vsak plemenjak rad sprejel. Lahko jih ometemo tudi na sipalnik, odkoder se spraše v panj.

Nekatere družine, ki smo jih določili za združitev, porabimo za naprave prašičkov. Na vsakih 10 plemenjakov naj pride en prašiček. Tega dobro preskrbimo z zimsko zalogo.

Ko smo vse to delo naredili, odberemo še nekaj težjih medenih satov in jih spravimo za spomladansko krmljenje. Iz vseh drugih satov pa iztočimo med.

Za kranjičarje veljajo ista načela. Ko podiraš, loči satovje med seboj. Stavi prazno, balo in temnejšo vsako zase. Z medom napolnjene stisni ali iztoči.

Kdor ima še kaj sladkorja, naj začne s krmljenjem takoj, ko so se čebele umirile.

NAŠ GOZD

Nekaj pravil za varstvo gozda

Z gozdom je kakor s človeškim zdravjem. Kakor zdravje ohraniš v glavnem le z utrjevanjem in z zavarovalnimi sredstvi, tako je tudi gozd mogoče varovati pred škodo le s takim oskrbovanjem, ki upošteva zdravo in razmeram primerno rast drevja. Kadar izbruhne večja bolezen ali poškodba v gozdu, jo je težko zdraviti in gozd rešiti. Vsi pripomočki prihajajo po navadi prepozno in močno napaden gozd je skoraj vedno zapisan smrti. Posekati ga morajo slej ali prej do golega, če se sekanje sploh še izplača. Poglavitno zdravilo proti vsem škodam je pravilno vzgajanje in negovanje gozda, kakor zahteva narava in kraj.

Nevarnost bolezni in poškodb zmanjšamo in omejimo, če pazimo, da bo naš gozd vedno dobro očiščen in bo pospravljena v njem vsa nepotrebna navlaka. Sušice, bolna, pohabljena, polomljena in obtolčena drevesa moramo, kakor hitro je le mogoče, spraviti iz gozda, ker so leglo raznih bolezni. Po tleh ne smemo puščati odlomljenih ali odsekanih vrhačev in vej. Gozdnih tal, ki so na gosto pokrita s suhim vejevjem in treskami, ne more doseči naravno semenje, ki ga sicer gozd trosi radodarno. Tudi požari se po taki šari zelo hitro širijo in se ne dajo lahko pogasiti. Koder leže ostanki iglastega drevja, se zaredi zelo rad lubadar in drug mrčes.

Kadar sekaš v gozdu, ne jemlji iz njega najprej najlepša in najbolj zdrava drevesa. Ravno nasprotno je treba ravnati. Prvo, kar moraš izkoristiti, so slaba in hiračoča drevesa. Šele potem pride na vrsto zrelo drevje.

Kako žalostno izgleda gozd, ki v njem sekaš napačno in nemarno, nam kaže slika.

Pri podiranju pazi dobro, da padajoče drevje ne polomi in rani sosednih dreves. Kadar se to vseeno zgodi, moraš posekati še ona drevesa, ki so jim bili odlomljeni vrhovi ali ki so bila na kak drug način močno ranjena ali obtolčena. Če taki pohabljeni ostanejo v gozdu, postanejo gnezda, iz katerih se širijo bolezni na vse strani.

Tudi čas za sekanje je treba izbrati tako, da čim bolj obvarujemo poškodb ono drevje, ki ostane v gozdu in posebno mladi naraščaj. Najugodnejše vreme je pozimi, kadar leži sneg in ni prehudega mraza. Prav tako je važen čas, ko se spravlja les iz gozda. Tudi za to je najbolj priporočljiva zima s snegom.

In še nekaj je važno, da obvarujemo gozd pred škodo. Po kmetskih gozdovih se potikajo najrazličnejši ljudje, odrasli in otroci, ki nabirajo gobe, jagode, mravlinčna jajca, zdravilna zelišča in vse mogoče. Nikdo jih ne nadzoruje, in zaradi tega nastane mnogo škode, četudi bolj iz nepremišljenosti in nevednosti, kakor namenoma. Zato posečaj svoj gozd pogosto in imej odprte oči za vse, kar se v njem godi.

Vzgajamo mešane gozdove, ki bo v njih razno drevje iglavcev in listovcev. S tem najbolje branimo gozd proti največjim sovražnikom: mrčesu, boleznim in ujmam.

Vzgajamo le take drevesne vrste, ki so primerne krajevnim razmeram.

Ne izkoriščajmo stelje nad dovoljeno mero!

Ne puščajmo živine v gozd na pašo, kjer je mlad naraščaj in koder mladovje še ni odraslo tako visoko, da ga žival ne more doseči.

Proti sosedom moramo braniti svoj gozd z dobro označeno mejo. Paziti moramo, da nikdo ne moti naše lastninske pravice in da si ne prilasti sveta ali kake pravice (n. pr. poti) na našem posestvu.

Skrbeti je treba, da delavci pri sekanju pravilno ravnajo, da ne delajo škode pri sekanju, zlaganju in spravljanju lesa. Posebno pri spravljanju je treba gledati na to, da gozdna tla ne trpe škode. Pri spuščanju po strmih bregovih se kvari les, ki ga spravljamo, v bližini stoječe drevje se močno obtolče, tla pa dobijo rane, ki se dolgo ne zacelijo.

Ne uničujmo ptic in živali, ki nam pomagajo braniti gozd pred mrčesom! Zolne in detli na primer dolbejo v debela globoke luknje in s tem napravljajo lesu precejšnjo škodo. Vendar bi bilo čisto napak, če bi jih preganjali. Kajti hranijo se z žuželkami, ki so največji gozdni škodljivci in s tem mnogo več koristijo, kakor škodujejo.